

TOVA-lakiluonnos, vuosittaista ympäristövahinkomaksua koskevat maksuluokat

Lähtökohtia

Vuosittaista ympäristövahinkomaksua koskeva maksuvelvollisuus perustuisi lakiluonnoksen 5 §:ään. Vuosittaisen ympäristövahinkomaksun suuruus määriteltäisiin lain liitteessä sijoittamalla maksuvelvolliset eri maksuluokkiin. Maksuluokkia olisi neljä.

Kyseessä olisi valtiosääntöoikeudellisesti vero, jolloin yksittäisen laitoksen toimintaan liittyvän maksuvelvollisuuden perusteisiin ja maksun suuruuteen ei liittyisi viranomaisharkintaa. Maksut olisivat ennakoitavia, ja niihin tehtävät mahdolliset muutokset edellyttäisivät lainsäädäntömuutosta.

Maksuluokkien määrittelyssä huomioitavat tekijät

Ympäristöluvanvaraisen toiminnan valvonnassa ilmenneiden ympäristövahinkojen toissijaisten vastuutilanteiden perusteella on tunnistettu, että toimintaan liittyvä vaarallisten jätteiden käsittely tai vaarallisten kemikaalien laajamittainen käyttö lisää mahdollisissa toissijaisissa vastuutilanteissa ympäristövahinkojen ilmenemisen vaaraa. Toimintaan liittyvästä vaarallisten jätteiden käsittelystä ja vaarallisten kemikaalien laajamittaisesta käytöstä voi olla seurauksena vakavia vaaratilanteita, jos toimista vastaava taho on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa, eikä toteuta tai voi toteuttaa ihmisten terveyden ja turvallisuuden sekä ympäristön kannalta välttämättömiä ympäristön pilaantumisen ehkäisy-, torjunta- ja ennallistamistoimia. Toisaalta on havaittu, että tietyillä toimialoilla toiminta on luonteeltaan sellaista, että toissijaisissa vastuutilanteissa on kohonnut riski ympäristövahinkojen ilmenemiseen. Tämä koskee erityisesti tiettyjä kaivostoimialojen toimintoja.

Lakiluonnoksen liitteeseen sisällytettyjen eri maksuluokkien määrittelyssä otettaisiin huomioon edellä kuvatut tekijät TOVA-järjestelmän maksujen porrastamiseksi. Mainittujen tekijöiden huomioon ottaminen on tärkeää toimijoiden oikeudenmukaiseksi kohtelemiseksi ja maksuperusteiden hyväksyttävyyden vuoksi (aiheuttamisperiaate). Sen sijaan esimerkiksi maksukyvyttömyysriski on sellainen yrityskohtainen sekä moniin erilaisiin ja vaihteleviin taustatekijöihin perustuva riskielementti, jota ei laintasoisten maksuluokkien määrittelyssä ole mahdollista ottaa huomioon. Maksuluokkien määrittelyssä ei otettaisi kantaa tekijöihin, joiden perusteella arvioitaisiin esimerkiksi yksittäisen toiminnanharjoittajan todennäköisyyttä joutua konkurssiin tai sitä, kuinka konkurssiherkkää tietyllä toimialalla harjoitettava toiminta yleensä on suhteessa toisiin toimialoihin.

Vaikka maksun määräytymisessä otettaisiin huomioon edellä mainitut tekijät, on maksun määräytyminen ja siihen liittyvä järjestelmä tarkoitus pitää mahdollisimman yksinkertaisena.

Maksuluokkien täsmentäminen: ympäristöluvan peruste ja Tukesin lupaluokittelu

Laitokset sijoitettaisiin eri maksuluokkiin sen mukaan, mikä on laitoksen ympäristöluvanvaraisuuden peruste (YSL 4 luku, YSL liite 1). Tässä suhteessa laitoksen pääasiallisen toiminnan lupaperuste olisi ratkaiseva (toiminta voi olla luvanvaraista monella eri perusteella). Maksuluokkaan vaikuttaisi myös se, onko laitoksella Tukesin lupa ja mikä sen luokitus on (laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta, 390/2005). Tukesin lupaluokitus perustuu riskinarviointiin, jossa otetaan huomioon vaarallisten kemikaalien määrä ja vaarallisuus. Laitoksista ns. Seveso-laitoksia (suuronnettomuusvaarallisia) ovat turvallisuusselvityslaitokset (TS) ja toimintaperiaateasiakirjalaitokset (MAPP). Lisäksi on kansallisen lainsäädännön määrittämiä lupalaitoksia. YSL:n direktiivilaitoksista osalla on Tukesin lupa (usein TS ja MAPP laitoksia). Tukesin lupalaitoksilla osalla on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen myöntämä ympäristölupa tai ovat YSL:n mukaisessa yleisessä ilmoitusmenettelyssä.

TOVA-maksuluokat TOVA-lakiluonnoksen liitteessä

1. Maksuluokka

- Metallimalmikaivokset

2. Maksuluokka

- Direktiivilaitokset (YSL liite 1, taulukko 1), joiden toiminnassa käsitellään tai varastoidaan vaarallisia jätteitä yli tietyn käyttö-/kapasiteettirajan (→ selvitetään tarkemmin)
- Laitos on Tukes/turvallisuusselvityslaitos

3. Maksuluokka

- Muut kuin 2. maksuluokkaan kuuluvat direktiivilaitokset
- Laitos on Tukes/toimintaperiaateasiakirjalaitos

4. Muut

- Kansalliset laitokset YSL liite 1, taulukko 2
- YSL 4 luvun nojalla luvanvarainen toiminta, kun lupahakemuksen ratkaisee AVI (YSL 34 §)
- Laitos on Tukesin lupalaitos (kansallinen)